

[Finansministeren.]

Jeg skal alligevel med den forsigtighed, som alle disse ting nødvendiggør, nævne et par tal, der måske trods alt giver et groft indtryk, som det kan være nyttigt at have for øje.

I 1938—39 — det sidste finansår før krigen — var statens udgifter til drift og anlæg, indbefattet udligningsfonden m. v., 758 mill. kr. I 1951—52 var tallet opgjort på samme måde 3 225 mill. kr. Tallet er i højere grad end i de sædvanlige oversigter opstillet som et bruttobudget; det er derfor, tallet for 1951—52 er større end det, jeg nævnte i begyndelsen af talen, men det er altså opgjort på samme måde som tallet for 1938—39.

Detailpristallet for oktober 1951 var 103 pct. højere end i 1938, og befolkningen var samtidig 13 pct. større end dengang. Tænker vi os det omtalte førkrigsbudget korrigeret op efter disse to faktorer, ville de 758 mill. kr. fra 1938—39 derved blive til 1 740 mill. kr. i 1951—52. Det faktiske budget i 1951—52 var som nævnt 3 225 mill. kr., altså ca. 85 pct. højere end det opregnede førkrigsbudget. Jeg er klar over, at denne opregning ikke giver det fulde billede; specielt burde man for en del af udgiftsposterne ikke bruge detailpristallet, men hellere lønindekset og i visse tilfælde et engrospristal. Opregningen vil herved blive stærkere, og den reelle stigning i drifts- og anlægsbudgettet bliver derfor mindre end 85 pct. Der må imidlertid tages hensyn til et par faktorer, der virker modsat.

Siden 1951 er der foregået en yderligere stigning i budgettet, udover hvad prisstigningen betinger. Endvidere burde man mere eller mindre drage lånebudgettet med ind i billedet. Lånene skal ganske vist betales tilbage, men pengene skal jo skaffes, og mange lån indeholder et stort element af tilskud, fordi de er givet med lav rente i en lang årrække — i visse tilfælde endda rente- og afdragsfrit. Det er jo et af trækene i dagens finanspolitiske billede, at vi gennem lange udlån binder staten til et vist tilskud gennem år frem i tiden. Vi bevilger altså udgifter af kommende års eller årtiers indtægter. Tager vi alle disse ting i betragtning, kan det formentlig meget groft siges, at det reelle statsbudget fra 1938 til i dag er steget med mellem 75 og 100 pct., udover hvad folketal og prisstigning betinger. Spillerummet 75—100 angiver skønnets

usikkerhed, og vi er måske i dag i den nederste ende af dette spillerum, men vi er jo stadig på vej opad.

Hvad er nu årsagerne til denne udvikling?

Man vil straks pege på forsvaret. Det er derfor interessant at notere, at den stigende forsvarsudgift kun repræsenterer ca. $\frac{1}{3}$ af den samlede reelle udgiftsstigning. En mindre del af stigningen falder naturligvis på den i krigsårene udvidede administration og på særlige forhold som Grønlands opbygning, udsendelsen af „Jutlandia“ o. s. v. Imidlertid var der også ekstraordinære udgifter i 1938—39. Vi led dengang under efterslættet af 30ernes økonomiske krise. Jeg skal blot nævne, at de erhvervsmæssige tilskud under landbrugsministeriet opregnet efter pristal og folketal var dobbelt så store i 1938—39 som i 1951—52.

Det, der mere end noget andet betinger den store reelle stigning i statsbudgettet, er imidlertid noget helt andet. Det er, hvad man kunne kalde tilskud i videre forstand. Der er de egentlige tilskud til rugbrød, mælk og fodtøj. Der er de 400 mill. kr. i boligstøttelån, der med den meget lave rente indeholder et stort tilskud til huslejens nedbringelse; der er pensionerne, hvor hele reguleringstillægget, altså hele betalingen for prisstigningen, bæres af staten, medens de pågældende selv intet har bidraget til denne del af pensionen.

På samme måde kan det nævnes, at statens tilskud til foreninger og institutioner af meget forskellig slags, navnlig på undervisningens og det sociale arbejdes område, er udvidet stærkt, dels automatisk og dels ved udvidelser af støttelovgivningen. Også i forhold til kommunerne er statens og udligningsfondens bidrag blevet større, og kommunernes budget er derfor steget langt mindre end statens — formentlig noget under halvt så stærkt. Jeg skal blot nævne, at staten lige før krigen overtog hele politiet, og at staten for folkeskolens vedkommende bærer hovedparten af reguleringstillægget til lærerlønningerne. Dette sidste er symbolsk; staten bærer helt eller overvejende den del af udgifterne, der stiger under prisopgangen, medens kommuner og private har kunnet nøjes med de mere faste dele af udgiften.

Konklusionen af alt dette bliver da den, at staten under den store prisopgang har båret prisstigningens konsekvenser på en